

dr inż. Grażyna Paulina Wójcik

Katedra Organizacji i Inżynierii Produkcji, Wydział Inżynierii Produkcji
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

mgr Magdalena Rybicka

Ministerstwo Finansów

Współpraca transgraniczna służb celnych Polski i Litwy przy użyciu technologii informacyjno-komunikacyjnych – obecnie stosowane systemy i kierunki rozwoju

WPROWADZENIE

Pojawienie się i rozwój elektronicznych systemów informacji publicznej powinno być rozpatrywane w szerokiej perspektywie transformacji społecznych i ekonomicznych. Obserwowana obecnie reorganizacja sektora publicznego w krajach wysokorozwiniętych wynika nie tylko z rozwoju nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT – *Information and Communications Technologies*), ale także ze zmiany zachowań poszczególnych grup użytkowników. Oba te czynniki doprowadziły do pojawienia się tzw. społeczeństwa informacyjnego, dla którego technologie informacyjne odgrywają kluczową rolę w funkcjonowaniu gospodarczym, instytucji sektora publicznego, poszczególnych jednostek¹.

Administracja państwowa, organy państwa, służby i urzędy również musiały wyjść naprzeciw zachodzącym zmianom związanym z wprowadzeniem nowoczesnych systemów, technologii i komunikacji. Przez wieki administracja celna przechodziła kolejne reformy i zmiany, aż do utworzenia we Wspólnocie Europejskiej wspólnej Unii Celnej, do której Polska i Litwa wstąpiły 1 maja 2004 roku. Z chwilą wstąpienia do Unii Europejskiej pojawiły się nowe wyzwania i obowiązki nałożone na organy celne, które wymagały współpracy już nie tylko wewnątrz kraju, ale też wewnątrz całej Wspólnoty Europejskiej. Codzienna praca służb celnych w Unii Europejskiej wspierana jest licznymi narzędziami komunikacyjno-informacyjnymi, które zapewniają stworzenie efektywnego, elektronicznego środowiska dla cła i handlu, a jej pracownicy wyposażeni są w no-

¹ M. Luterek, *E-government. Systemy informacji publicznej*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010, s. 11.

woczesne i zaawansowane technologicznie urządzenia oraz specjalistyczny sprzęt do kontroli towarów².

Służba Celna realizuje zadania ustawowe, zwalcza przestępczość w obrocie towarowym, zabezpiecza interesy finansowe budżetu Polski i Unii Europejskiej, chroni społeczeństwo i rynek przed zagrożeniami oraz ułatwia legalną działalność gospodarczą³. Do zadań funkcjonariuszy celnych należy również kontrola legalności pobytu i zatrudnienia cudzoziemców, a także pobór i odprowadzanie należności podatkowych stanowiących ponad 41% dochodu budżetu krajowego. Aspekt podatkowy jest również aspektem głównym dla patentów, którzy obsługiwani są przez izby, urzędy i oddziały celne. Jeszcze do niedawna wszystkie sprawy obie strony załatwiała poprzez tradycyjną korespondencję papierową lub osobiście. Idąc z duchem czasu oraz rozwojem elektroniczno-informatycznym również w tym sektorze nastąpiły innowacyjne zmiany.

E-ADMINISTRACJA, E-URZĄD, E-OBSŁUGA TRANSGRANICZNA

W środowisku administracji publicznej i innych jednostkach sektora publicznego efektem konwergencji technologii jest m.in. wprowadzenie rozwiązań mobilnych (tzw. *M-government*) oraz systemów informacji geograficznej (GIS), zwanych również systemami informacji przestrzennej⁴.

Rozwój elektronicznych systemów informacji i usług publicznych jest związany bezpośrednio z realizacją prawa do informacji. Dane zbierane przez organizacje Generalist pokazują, że nie jest to prawo powszechnie gwarantowane w systemach legislacyjnych poszczególnych państw⁵. Według tych danych na Litwie wprowadzono ustawę o dostępie do informacji publicznej w 1996 roku, zaś w Polsce w 2001 roku⁶. Każda informacja o sprawach publicznych stanowi informację publiczną w rozumieniu ustawy i podlega udostępnieniu i ponownemu wykorzystywaniu na zasadach i w trybie określonych w niniejszej ustawie. Obowiązane do udostępniania informacji publicznej są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne⁷.

Unia Europejska stworzyła ogólne wytyczne do programu *e-Customs*. Inicjatywa ta obejmuje wiele przedsięwzięć informatycznych, organizacyjnych

² A. Janda, *Aksesja Polski do Unii Europejskiej*, „Wiadomości Celne” nr 1-2/2009, s. 13.

³ W. Walczak, *Administracja Celna Krajów Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Cła i Logistyki, Warszawa 2009, s. 23.

⁴ M. Luterek, *E-government...*, s. 37.

⁵ *Ibidem*, s. 51.

⁶ <http://www.generalist.org.uk/foi/countrytable.html> – ustawa opublikowana w Dz.U. z 2001, nr 112, poz. 1198 z późn. zm.

⁷ M. Luterek, *E-government...*, s. 53.

i prawnych, mających na celu wyeliminowanie papierowej formy dokumentów w dziedzinie handlu i cła, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa międzynarodowego handlu.

Komisja Europejska w dokumencie „Wieloletni Plan Strategiczny dla Elektronicznego Cła” (*Electronic Customs Multi-Annual Strategic Plan – MASP*)⁸ określiła Harmonogram *e-Customs*, który został podzielony na następujące etapy:

etap 1 – lata 2009–2010

- tworzenie podstaw środowiska *e-Customs* – wdrożenie systemów:
 - kontroli eksportu – ECS,
 - kontroli importu – ICS,
 - kontroli tranzytu – NCTS-TIR,
 - kontroli towarów z zawieszoną akcyzą EMCS,
- rejestracja i identyfikacja – EORI oraz AEO,
- zintegrowane zarządzanie ryzykiem,
- zintegrowane zarządzanie zasobami ludzkimi.

etap 2 – do roku 2011

- przygotowanie wspólnego portalu informacji celnej (ECIP) oraz wdrożenie systemu pojedynczych upoważnień (SASP),
- obsługa zabezpieczeń,
- Single Access Point (SEAP).

etap 3 – do roku 2013

- przygotowanie zintegrowanego środowiska taryfy celnej ITE,
- wprowadzanie w pełni zautomatyzowanych systemów eksportu (AES) i importu (AIS), włączając aspekty scentralizowanej odprawy celnej,
- Single Window – usługa kompleksowego punktu obsługi jako finalnego elementu inicjatywy *e-Customs*, który będzie realizowany razem z innymi organami administracji publicznej.

Celem nadrzędnym wspólnotowej inicjatywy *e-Customs* jest stworzenie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania przedsiębiorstw w ramach unii celnej.

Aby to osiągnąć, konieczne jest wyposażenie administracji celnych 27 państw członkowskich w odpowiednie rozwiązania prawno-organizacyjne oraz nowoczesne narzędzia informatyczne, pozwalające nie tylko na poprawę współpracy z przedsiębiorstwami, ale także na wzmocnienie dozoru celnego. Innymi słowy, dzięki przedsięwzięciom realizowanym w ramach inicjatywy wspólnotowej *e-Customs*, administracje celne w ramach unii celnej powinny działać, jak jedna administracja⁹.

⁸ Dokument TAXUD/477/2004.

⁹ K. Zapendowska-Starzyk, I. Flemming, S. Naruszewicz, *Informatyzacja Służby Celnej*, „Wiadomości Celne” nr 102/2012, s. 6.

UNIA CELNA, WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA,
WPROWADZANIE NOWOCZESNYCH ROZWIĄZAŃ

Unijna administracja celna wdrażając innowacyjne rozwiązania i systemy współpracy między krajami członkowskimi, a zarazem rozwiązania ułatwiające przedsiębiorcom przemieszczanie swoich towarów i usług nie tylko pomiędzy poszczególnymi członkami, ale także krajami trzecimi, ma przed sobą bardzo duże wyzwanie logistyczne, techniczne i zarządcze.

Rynki wewnętrzne odgrywają kluczową rolę w sprostaniu gospodarczym wyzwaniom Europy oraz zapewnieniu wymiernych korzyści obywatelom Unii Europejskiej. Służby celne obsługują prawie 20% światowych obrotów handlowych – to ponad dwa miliardy ton towarów rocznie. W tym celu co roku rozpatrywanych jest ponad 100 mln deklaracji celnych¹⁰.

Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 70/2008/WE z dnia 15 stycznia 2008 roku w sprawie wyeliminowania papierowej formy dokumentów w sektorach ceł i handlu¹¹ dotyczy realizacji inicjatywy *e-Customs* i zobowiązuje administracje państw członkowskich do wdrażania określonych systemów i usług wspólnotowych zgodnie z określonymi wymaganiami i przyjętym harmonogramem oraz do zapewnienia ich sprawnego funkcjonowania i rozwoju.

Ze strony polskiej w programie *e-Cło*, który został stworzony na podstawie wytycznych *e-Customs*, zostało umieszczonych wiele systemów do wdrożenia w latach 2009–2013. Są to:

- System Zintegrowanej Rejestracji Przedsiębiorców – 2009 (EORI1) i 2013 (SZPROT),
- System Zintegrowanego Zarządzania Ryzykiem – 2013 (ZISAR),
- Systemy w obszarze Zintegrowanej obsługi i kontroli obrotu towarowego – 2010 (ECS2/ICS) i 2013 (AIS, AES, NCTS2),
- System Przemieszczania oraz Nadzoru Wyrobów Akcyzowych – 2012 (EMCS PL),
- System Zintegrowanej Taryfy Celnej – 2010 (ISZTAR3) i 2012 (ISZTAR4),
- System Rozliczeń Celno-Podatkowych i Finansowo-Księgowych – 2013 (ZE-FIR2),
- Ogólnopolski System Obsługi Zabezpieczeń – 2013 (OSOZ2),
- System Zintegrowanego Zarządzania Zasobami Ludzkimi – 2012 (HERMES2),
- portal i elektroniczna komunikacja z przedsiębiorcami – 2013 (ECIP/SEAP PL).

Wszystkie powyższe systemy są przystosowane do kompatybilnych działań z oprogramowaniami unijnymi i są one sfinansowane w 85% z kosztów kwalifi-

¹⁰ www.europa.eu.

¹¹ Dz. Urz. WE nr L 23, s. 21 z dnia 26.01.2008 r., s. 21.

kowanych ze źródeł unijnych (EFRR), a pozostałe 15% mają stanowić środki z budżetu państwa.

Łączne przepływy pieniężne w Projekcie wynoszą 53 943 115 PLN¹². Polska Administracja Celną współpracuje z Komisją Europejską w zakresie inicjatywy *e-Customs* działając w grupach roboczych, wykonując określone zadania oraz inicjując i prowadząc odpowiednie projekty informatyczne. Programy te skierowane są głównie do przedsiębiorców i obywateli korzystających z usług publicznych świadczonych przez polską administrację celną w ramach świadczenia usług dla społeczeństwa informacyjnego, związanych z poborem należności przez administrację celną, obrotem towarowym oraz zapewnieniem bezpieczeństwa handlu międzynarodowego.

Z oprogramowań korzystać będą także przedsiębiorcy i obywatele z krajów Unii Europejskiej oraz krajów trzecich, prowadzących wymianę handlową na obszarze Unii Europejskiej. Pośrednimi ostatecznymi odbiorcami są również inne administracje celne Unii Europejskiej oraz instytucje współpracujące, z którymi polska administracja celna oraz administracje celne innych krajów wymieniać będą informacje drogą elektroniczną.

WSPÓLPRACA PUNKTU KONTAKTOWEGO W BUDZISKU Z PUNKTEM KONTAKTOWYM W KALWARII, POLSKO-LITEWSKA WYMIANA INFORMACJI

Po wejściu Polski i Litwy do Unii Europejskiej Minister Finansów Rzeczypospolitej Polskiej i Dyrektor Departamentu Ceł przy Ministerstwie Finansów Republiki Litewskiej, dążąc do wymiany informacji operacyjnej w zwalczaniu naruszeń prawa celnego Unii Europejskiej i krajowych przepisów celnych, zgodnie ze swoimi kompetencjami, zapobiegając jednocześnie przestępczości zorganizowanej i terroryzmowi międzynarodowemu, w dniu 27 kwietnia 2004 roku podpisali List intencyjny w sprawie współpracy przygranicznej. W Liście przewidziano, że strony podejmą wszelkie niezbędne środki dla dokonania zmiany Umowy pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej i innych poważnych przestępstw, podpisanej w dniu 4 kwietnia 2000 roku w Warszawie, w celu stworzenia podstawy prawnej do utworzenia Wspólnego Punktu Kontaktowego do spraw wymiany informacji na polsko-litewskim przejściu granicznym Budzisko – Kalwaria.

Współpraca polskich i litewskich służb celnych opiera się przede wszystkim na realizacji zadań związanych z:

¹² http://www.mf.gov.pl/_files_/ministerstwo/przetargi/inne_informacje/2009/11/712_studium_wykonalnosci_e-clo@6.2.pdf.

- informacjami o przemyśle (osoby zajmujące się przemytem, okoliczności, czas, miejsce oraz sposób popełnienia przestępstwa, dowody rzeczowe oraz sprzęt techniczny),
- informacjami o przewozie przez granicę towarów akcyzowych, niebezpiecznych lub podwójnego zastosowania,
- informacjami o innych naruszeniach przepisów celnych,
- informacjami o fałszowaniu dokumentów dotyczących towarów,
- innymi informacjami dotyczącymi współpracy operacyjnej, przekazywaniem informacji z działalności grup mobilnych,
- informacjami o zauważonych czynnikach ryzyka, ważnych dla obu administracji celnych,
- informacjami o zamknięciach celnych, stemplach i pieczęciach używanych przez funkcjonariuszy celnych,
- informacjami o dokumentach dotyczących przewozu towarów, sposobach ich wypełniania, potwierdzanie ich autentyczności na wniosek jednej ze stron.

Działalność punktu wymiany informacji w swej kompetencji ma wymianę danych przy pomocy nowoczesnych technologii, maili, faksów lub telefonów. W szczególnych przypadkach celem przyspieszenia działań operacyjnych dochodzi do wymiany ustnej, ale jest ona niezwłocznie uzupełniona w formie pisemnej. Wszystkie informacje dotyczące ujawnień przemytów na terytorium Republiki Litewskiej są wpisane do baz danych zdarzenia, aplikacji IntraKC, CERO, a od grudnia 2007 roku do Centralnej Kartoteki Celnej (CKC).

Informacje wpisane do baz danych, po odpowiednim opracowaniu, są wykorzystywane do działalności analitycznej oraz w pracy operacyjnej Grup Mobilnych z obszaru Izby Celnej w Białymstoku oraz Izby Celnej w Olsztynie. Informacje te uzupełniają wiedzę o sposobach działań oraz składzie grup zajmujących się systematycznym przemytem wyrobów tytoniowych do Polski lub o innych przestępczych działaniach ujawnionych po stronie litewskiej. Jednocześnie ze strony litewskiej Służba Celna w Polsce otrzymuje sygnały o efektach działań służb kontrolnych, podejmowanych na podstawie informacji przekazywanych przez stronę polską. Za pośrednictwem Punktów Kontaktowych co miesiąc (począwszy od maja 2005 roku) wymienia się informacje statystyczne z zakresu działań grup mobilnych działających na granicy polsko-litewskiej.

Spektakularnym punktem zwrotnym działania polsko-litewskiego Punktu Kontaktowego, był projekt „Bezpieczna Unia Europejska – wzmocnienie współpracy transgranicznej służb celnych Polski i Litwy”. Projekt ten oparty był na wspólnej pomocy w tłumaczeniu dokumentów obowiązujących w krajach partnerskich, uczestnictwie w przekazaniu dokumentacji projektu do Wspólnego Sekretariatu Technicznego w Wilnie i Izbie Celnej w Olsztynie oraz uczestnictwie w pracach zespołu do spraw realizacji projektu PL-LT (w latach 2008–2010

przetłumaczono ogółem 307 różnych dokumentów)¹³. W ramach tego projektu Punkt Kontaktowy w Budzisku został wyposażony w nowy sprzęt komputerowy (zestaw komputerowy z nagrywarką, laptop, skaner, faks, telefon ISDN), oprogramowanie do analizy danych i analizy kryminalnej, w słowniki: polsko-litewski i litewsko-polski oraz translator polsko-angielski i angielsko-polski.

Do codziennych zadań wymiany informacji pomiędzy państwami należy również współpraca punktów kontaktowych w zakresie zatrzymywania przez służby celne i graniczne Republiki Litewskiej wyrobów akcyzowych ujawnionych w ciężarowych środkach transportu. Dodatkowo informacje są rozszerzane o niezbędną dokumentację z baz danych – wykaz pozostałych środków transportu, którymi dysponuje przewoźnik zatrzymanego pojazdu (dotyczy środków transportu zarejestrowanych na terenie Republiki Litewskiej).

Podsumowując działanie Punktu Kontaktowego w zakresie współpracy polsko-litewskiej w sprawach celnych należy zauważyć, że współpraca ta odbywa się bardzo płynnie. Jakość informacji przekazywanych w obie strony jest wysokiego poziomu, co wpływa pozytywnie na wyniki działań podejmowanych na podstawie uzyskanych danych. Również wnioski pomocowe realizowane są bez zbędnej zwłoki, często nawet w ciągu kilku godzin, w związku z pozyskaniem baz lub rejestrów komputerowych w obu Punktach Kontaktowych.

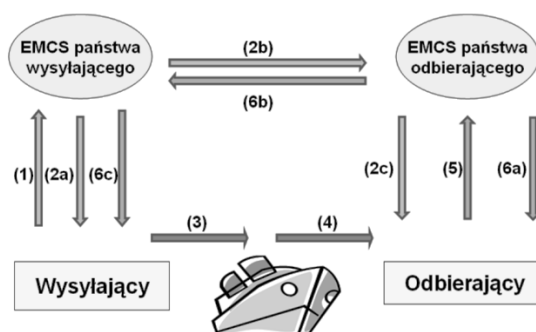
SYSTEMY INFORMATYCZNE W SŁUŻBIE CELNEJ

Obecnie polska Służba Celna ma wdrożonych wiele systemów informatycznych, które służą nie tylko do pracy wewnątrz kraju, ale również do wymiany informacji na terenie wszystkich krajów Unii Europejskiej. W niniejszym rozdziale zaprezentowano kilka wybranych systemów celem wskazania ścieżki działania wymiany informacji na arenie międzynarodowej oraz pokazania skuteczności współpracy przy użyciu nowoczesnej technologii informatycznej.

System EMSC – System Przemieszczania Wyrobów Akcyzowych (*Excise Movement and Control System*) to tworzony w ramach projektu prowadzonego przez Komisję Europejską komputerowy system wykorzystywany do przemieszczania wyrobów akcyzowych (wyrobów energetycznych, napojów alkoholowych, wyrobów tytoniowych) w procedurze zawieszenia poboru akcyzy (bez zapłaconego podatku akcyzowego), w obrocie wewnątrzspółnotowym pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz przemieszczania ww. wyrobów na terytorium Wspólnoty Europejskiej w ramach eksportu i importu. System ten ma zastąpić stosowany obecnie w formie papierowej administracyjny dokument towarzyszący, dołączany do każdej przesyłki wyrobów akcyzowych

¹³ Na podstawie danych uzyskanych z Izby Celnej w Białymstoku.

w procedurze zawieszenia poboru akcyzy¹⁴. System ten został wprowadzony w 2011 r. zaś od początku roku 2012 stał się systemem obowiązkowym dla przemieszczeń unijnych i krajowych¹⁵.

Rysunek 1. Działanie systemu

Źródło: <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=3&dzial=333&id=201646>.

Tabela 1. Działanie systemu EMCS

1) Wysyłający wysyła projekt e-AD (elektroniczny dokument towarzyszący)	4) Wyroby akcyzowe przybywają do miejsca przeznaczenia
2a) Państwo członkowskie wysyłki dokonuje walidacji (sprawdzenia) e-AD i odsyła do wysyłającego nadając numer ARC	5) Odbierający wyroby akcyzowe wysyła projekt raportu odbioru wyrobów
2b) Administracja państwa członkowskiego wysyłki przesyła e-AD do państwa członkowskiego przeznaczenia	6a) Administracja państwa członkowskiego odbioru dokonuje walidacji (sprawdzenia) raportu odbioru i odsyła go do odbiorcy
2c) Administracja państwa członkowskiego przeznaczenia przesyła e-AD do odbiorcy wyrobów akcyzowych	6b) Administracja państwa członkowskiego przeznaczenia przesyła raport odbioru wyrobów do państwa członkowskiego wysyłki
3) Wysyłający wysyła wyroby akcyzowe	6c) Administracja państwa członkowskiego wysyłki przesyła raport odbioru do wysyłającego wyroby akcyzowe

Źródło: <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=3&dzial=333&id=201646>.

Korzyści stosowania systemu EMCS to:

- uproszczenie przemieszczania wyrobów objętych procedurą zawieszenia poboru akcyzy dzięki zastosowaniu elektronicznego administracyjnego dokumentu towarzyszącego i rezygnacji ze stosowania dokumentów papierowych (w tym ręcznego wypełniania administracyjnego dokumentu towarzyszącego, jego archiwizowania itp.),

¹⁴ <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=3&dzial=333&id=201646>.

¹⁵ <http://ksiegowosc.infor.pl/temat-dnia/124921,Od-1-stycznia-2011-r-elektroniczny-e-AD-zastapi-papierowy-ADT.html>.

- możliwości automatycznego sprawdzenia kontrahentów, do których wysyłane są wyroby przed dokonaniem wysyłki wyrobów (poprzez bazę SEED),
- bieżące monitorowanie przemieszczania wyrobów akcyzowych,
- możliwość natychmiastowego potwierdzenia elektronicznego administracyjnego dokumentu towarzyszącego, umożliwiające otrzymanie wyrobów przez właściwego odbiorcę i minimalizujące ryzyko nieprawidłowych danych,
- możliwość szybszego zwolnienia zabezpieczenia akcyzowego dzięki szybszemu potwierdzeniu zakończenia przemieszczania wyrobów,
- możliwość integracji procesów w systemie EMCS z innymi systemami komputerowymi takimi, jak SEED (System Wymiany Danych Dotyczących Akcyzy) oraz ECS (*Excise Control System*)¹⁶.

System SEED on EUROPA – System Wymiany Informacji dotyczących Podatku Akcyzowego (*System for Exchange of Excise Data*) – zawiera wykaz podmiotów uprawnionych do produkcji, magazynowania, przyjmowania oraz dokonywania wysyłki wyrobów akcyzowych w procedurze zawieszenia poboru akcyzy. Bazy danych SEED są tworzone i zarządzane odrębnie w każdym z krajów Unii Europejskiej, a zawarte w nich informacje są następnie udostępniane właściwym władzom pozostałych państw członkowskich do celów związanych z podatkiem akcyzowym. W ramach systemu, w przypadku wprowadzenia w bazie danych zmian na serwerze terytorium kraju, zmiany te są automatycznie przekazywane do tzw. domeny wspólnotowej Komisji Europejskiej, pozyskującej dane ze wszystkich państw członkowskich na temat wszystkich podmiotów wspólnotowych uprawnionych we właściwym zakresie. Aktualizacje są dokonywane w przeciągu 24 godzin od ich wystąpienia¹⁷.

System ICS – System Kontroli Importu – umożliwia elektroniczną wymianę komunikatów pomiędzy przedsiębiorcą a urzędem celnym, a także wymianę komunikatów pomiędzy samymi urzędami celnymi na poziomie wspólnotowym. Stworzenie tego systemu miało na celu zwiększenie bezpieczeństwa całej Unii Europejskiej, zapewnienie szybszych i lepiej ukierunkowanych kontroli celnych dzięki przyjęciu wspólnych podstaw dla analizy ryzyka i zharmonizowania zakresu danych zawartych w PDS (przewozowa deklaracja skrócona). System ten zapewnia wiele ułatwień dla przedsiębiorców, szczególnie w obrocie kurierskim i w obrocie pocztowym.

System ECS/AES – System Kontroli Eksportu (aktualnie wdrażany i rozwijany) Automatyczny System Eksportu (w niedalekiej przyszłości następca systemu ECS). System ECS jest systemem wspólnotowym, umożliwiającym wymianę elektroniczną, obsługę zgłoszenia wywozowego i wymianę informacji w formie elektronicznej pomiędzy urzędami celnymi na terenie Unii Europejskiej. Umożliwia m.in. awizowanie wysyłki towarów do urzędu celnego gra-

¹⁶ www.mf.gov.pl.

¹⁷ Na podstawie http://www.mf.gov.pl/_files/_sluzba_celna/akty_prawne/podatek_akcyzowy/seed_on_europa_20061106.pdf.

nicznego i zwrotne informowanie urzędu celnego wywozu o wyprowadzeniu towarów z obszaru celnego Wspólnoty. Elektroniczne potwierdzenie wyprowadzenia towarów przesyłane z urzędu wywozu do zgłaszającego zastępuje kartę 3 SAD i służy jako dokument potwierdzający wywóz towarów dla celów podatku VAT. System zapewnia administracji celnej skuteczne sprawowanie dozoru celnego a eksporterom umożliwia znacznie szybsze udokumentowanie wywozu towarów i zastosowanie stawki podatku w wysokości 0% z tytułu eksportu towarów¹⁸.

System ICS – System Kontroli Importu. Wdrożenie systemu ICS ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa obrotu towarowego pomiędzy Unią Europejską a krajami trzecimi. Wprowadzony zostaje obowiązek składania przywozowych deklaracji skróconych, które powinny być składane przed wprowadzeniem towarów na terytorium Unii Europejskiej. Deklaracje składane są drogą elektroniczną, w postaci plików .xml przesyłanych do systemu informatycznego ICS. System został wdrożony 17 maja 2010 roku W Polsce obowiązek korzystania z systemu został wprowadzony od 1 stycznia 2011 roku.

Program *WinSAD* umożliwia komunikację z systemem ICS za pomocą dodatkowego modułu. Moduł umożliwia wysyłanie przywozowych deklaracji skróconych oraz pozostałych komunikatów obowiązujących w systemie ICS (tj. Wniosku o zmianę trasy, Zawiadomienia o przybyciu). Umożliwia także odbieranie wszystkich komunikatów z odpowiedziami pochodzącymi z systemu ICS.

Celem nadrzędnym wdrożenia różnych systemów informatycznych, wynikających ze wspólnotowych inicjatyw, jest ujednoczenie procedur, łatwość dostępu do baz elektronicznych oraz sprawny system kontroli umożliwiający łatwe odtworzenie każdego etapu importu i eksportu wewnątrz Wspólnoty Unii Europejskiej, ale również kontrola nad towarami wprowadzanymi do Wspólnoty z państw trzecich. Przytoczone powyżej systemy to tylko częściowa prezentacja innowacyjnych rozwiązań wprowadzanych na terenie Unii Europejskiej. Działają one na arenie wspólnotowej od niedawna, ale już obecnie zarówno przedsiębiorcy, jak i państwa członkowskie odczuwają łatwość przepływu informacji.

INFORMATYZACJA I INNOWACJA W SŁUŻBIE CELNEJ

Określając realne priorytety Służby Celnej na najbliższe lata niezbędne jest ich kształtowanie w odniesieniu do aktualnych uwarunkowań gospodarczych, technologicznych i prawnych. O ile uwarunkowania prawne wydają się być dość stabilne, choć mogą nastąpić pewne zmiany – wynikające z odpowiedzi na potrzeby zmieniającego się otoczenia – to szczególnego znaczenia nabierają uwa-

¹⁸ http://bip.warszawa.ic.gov.pl/index.php?Itemid=512&id=22&option=com_content&task=view.

runkowania gospodarcze, budżetowe i technologiczne. Niewiadome płynące z sytuacji gospodarczej mogą bezpośrednio rzutować na skalę wymiany handlowej oraz na działalność przedsiębiorstw objętych podatkiem akcyzowym. W konsekwencji Służba Celna powinna być przygotowana zarówno na osłabienie gospodarcze i obserwowany zwykle w takich okresach wzrost przestępczości, jak również możliwe ożywienie gospodarcze. W perspektywie kilkuletniej mogą wystąpić oba te trendy.

Uwarunkowania gospodarcze rzutować będą także na oczekiwania stawiane wobec Służby Celnej – poprawy jakości świadczonych usług (perspektywa klienta) przy jednoczesnym lepszym ukierunkowaniu sił (efektywność) i wykorzystaniu zasobów (oszczędność), w tym zasobów informacyjnych – dla zwiększenia skuteczności kontroli przy mniejszej ingerencji w legalne procesy gospodarcze. Określając priorytety Służby Celnej należy uwzględnić w działaniach znaczenie relacji z klientem/obywatelem/przedsiębiorcą oraz z pozostałymi interesariuszami – klient w centrum uwagi. Powyższe powinno doprowadzić do podniesienia świadomości funkcjonariuszy i pracowników Służby Celnej na temat jej służebnej funkcji wobec przedsiębiorców i społeczeństwa¹⁹.

Obecne, ale i najbliższe lata, przyniosą dynamiczną zmianę uwarunkowań technologicznych m.in. szybkości wymiany danych. Panujący trend informatyzacji wymusza ciągłe zmiany również w Służbie Celnej. Ramy postrzegania Służby Celnej wykraczają obecnie już poza obręb wewnętrzny kraju, przekształcając się w jednolity organ działający na podstawie tych samych przepisów wewnątrzspółnotowych, pracujących na takich samych rozwiązaniach informatycznych. Innowacyjność to podstawowe wyzwanie w nadchodzącej dekadzie, nie tylko dla przedsiębiorców, ale i dla całego społeczeństwa, w tym dla administracji publicznej. Celem utrzymania dynamiki rozwoju technologicznego i innowacyjnego w Służbie Celnej jest sprostanie wyzwaniom, jakie stawia przed administracją nowoczesne społeczeństwo informacyjne.

Priorytety rozwojowe na najbliższe lata, jakie stoją przed Służbą Celną to:

- *Internet* – wykorzystywanie narzędzi elektronicznych i obecnej w środowisku cyfrowym informacji,
- *Intelligence* – inteligentne wykorzystywanie wiedzy,
- *Innovation* – dążenie do wdrażania nowych rozwiązań.

WNIOSKI

Zdaniem Viviane Reding, unijnej komisarz ds. społeczeństwa informacyjnego i mediów, europejska gospodarka cyfrowa niesie ogromny potencjał zwie-

¹⁹ http://www.mf.gov.pl/_files/_sluzba_celna/strategia/inicjatywa_3i_od_modernizacji_do_innowacji.pdf.

lokrotnienia zysków we wszystkich sektorach, jednak wykorzystanie tej siły z korzyścią dla zrównoważonego wzrostu i nowych miejsc pracy wymaga od rządów silnego przywództwa w postaci wprowadzenia skoordynowanej polityki opartej na znoszeniu barier na drodze do upowszechnienia nowych usług²⁰. Służba Celna dostrzega zapotrzebowania, jakie stawia przed nią społeczeństwo informacyjne.

Najbliższe lata w Służbie Celnej powinny przynieść uruchamianie kolejnych działań zmierzających do wdrażania szerszego zakresu usług świadczonych drogą elektroniczną wykorzystującą środowisko Internetu. W Służbie Celnej powinien być w dalszym ciągu rozwijany trend wykorzystania szeroko rozumianego środowiska Internet do komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej poprzez platformy *e-learningowe* oraz portale społecznościowe. Z uwagi na fakt, że na dzień dzisiejszy Internet jest przestrzenią, w której realizowanych jest wiele operacji, w tym te interesujące Służbę Celną w zakresie obrotu towarowego z zagranicą, obrotu wyrobami akcyzowymi, czy gier hazardowych, ten priorytet rozwojowy powinien przekładać się również na szersze wykorzystanie Internetu w procesach przygotowywania audytu i kontroli. Najbliższe lata powinny przynieść również szersze wykorzystanie środowiska Internet w procesach zarządczych – *business intelligence*²¹.

Nieustanne zmiany w technologii komputerowej i w technologiach informacyjno-komunikacyjnych powodują, że wraz z nowymi rozwiązaniami technologicznymi, trafiającymi do powszechnego użytku, odżywiają te same pytania, te same problemy do rozwiązania w służbach państwowych co w Służbie Celnej, a mianowicie: co adaptować z nowej technologii, co wprowadzać i w jakim obszarze poszerzać wiedzę o tej technologii i z jej pomocą, jak uczyć w tak szybko zmieniającym się środowisku kształcenia i funkcjonowania pracowników i funkcjonariuszy oraz społeczeństwo, dla którego systemy te mają być ułatwianiem w poruszaniu się między krajami sąsiadującymi.

Nie należy też zapominać o zagrożeniach, jakie płyną z wirtualnego świata, który ma ułatwiać życie, pracę, przyspieszać wymianę informacji. Szczególną uwagę należy zwrócić na konieczność ciągłego monitorowania ukazujących się treści dotyczących przemytu narkotyków, papierosów, alkoholu, ale również handlu ludźmi i organami.

Ta czarna strona informacyjnego społeczeństwa musi być szczególnie nadzorowana i zwalczana, a wymiana informacji pomiędzy poszczególnymi Służbami Celnymi nie powinna odbywać się na wysokim poziomie przepływu danych wyłącznie na terenie Unii Europejskiej. Również systemy te powinny być kompatybilne globalnie.

²⁰ http://www.euractiv.pl/gospodarka/spis_linie/gospodarka-cyfrowa-moe-wydwign-europ-z-kryzysu-000007.

²¹ http://www.mf.gov.pl/_files_/sluzba_celna/strategia/inicjatywa_3i_od_modernizacji_do_innowacji.pdf.

Z drugiej jednak strony należy pamiętać o zagrożeniach, jakie niesie za sobą umieszczanie danych wrażliwych w sieci. Pomimo stosowania najnowszych technologii ochrony, wciąż są ataki hackerskie na bazy danych. Problem jest złożony, gdyż z jednej strony szybkość wymiany informacji, czytelność tej informacji i przekazanie do właściwego odbiorcy jest priorytetem, ale jednocześnie zachowanie warunków bezpieczeństwa musi być spełnione na najwyższym poziomie.

LITERATURA

- Janda A., *Aksesja Polski do Unii Europejskiej*, „Wiadomości Celne” nr 1-2/2009.
- Luterek M., *E-government. Systemy informacji publicznej*, Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2010.
- Okoń-Horodyńska E., Zachorowska-Mazurkiewicz A. (red.), *Innowacje w rozwoju gospodarki i przedsiębiorstw*, IWiI, Warszawa 2007.
- Walczak W., *Administracja Celna Krajów Unii Europejskiej*, Wyższa Szkoła Cła i Logistyki, Warszawa 2009.
- Zapendowska-Starzyk K., Flemming I., Naruszewicz S., *Informatyzacja Służby Celnej*, „Wiadomości Celne” nr 102/2012.
- http://bip.warszawa.ic.gov.pl/index.php?Itemid=512&id=22&option=com_content&task=view.
- <http://ksiegowosc.infor.pl/temat-dnia/124921,Od-1-stycznia-2011-r-elektroniczny-e-AD-zastapi-papierowy-ADT.html>.
- www.euractiv.pl/gospodarka/spis_linie/gospodarka-cyfrowa-moe-wydwign-europ-z-kryzysu-000007.
- www.europa.eu.
- www.generalist.org.uk/foi/countrytable.html.
- www.mf.gov.pl/_files_/ministerstwo/przetargi/inne_informacje/2009/11/712_studium_wykonalnosci_e-clo@6.2.pdf.
- www.mf.gov.pl/_files_/sluzba_celna/akty_prawne/podatek_akcyzowy/seed_on_europa_20061106.pdf.
- www.mf.gov.pl/_files_/sluzba_celna/strategia/inicjatywa_3i_od_modernizacji_do_innowacji.pdf.

Streszczenie

Spółczesne społeczeństwo informacyjne w dobie XXI wieku stawia przed urzędami administracji państwowej nowe wyzwania. Globalizacja, stworzenie Unii Europejskiej spowodowało, że współpraca transgraniczna pomiędzy dwoma państwami, takimi jak Polska i Litwa oparta jest na innowacyjnych systemach zintegrowanych w jedną całość, określoną dyrektywami unijnymi. Przepływ informacji, szybkość, stosowanie nowinek technologicznych w Służbie Celnej to codzienność pracy wewnątrz kraju, a także ciągła komunikacja z administracjami celnymi w Unii Europejskiej.

**Cross-border cooperation Customs Polish and Lithuanian
using information and communication technology
– currently used systems and trends**

Summary

Information society in the era of the twenty-first century, poses in front of government offices with new challenges. Globalization, the creation of the European Union has led to cross-border cooperation between the two countries such as Poland and Lithuania is based on innovative systems integrated into one specific EU directives. The flow of information, the speed, the use of technological innovations in the Customs Service is working every day in the country, but also a constant communication with the customs administrations in the European Union.